

«Робота митниці очима зацікавлених сторін»

презентація результатів Громадського моніторингу
окремих аспектів роботи митниці проведеного протягом січня - квітня 2021 року

Андрій БУТІН, Ірина ФЕДЕЦЬ

Проект «Підтримка Громадської Ініціативи
«За чесну та прозору митницю»

Київ 2021

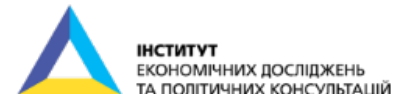
Про що будемо говорити

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ: структура презентації

- **мета, виконавці, співпраця**
- **інструменти**
- **оцінка змін ділового середовища**
- **загальна оцінка проблемності проходження різних видів контролю**
- **оцінка нововведень на митниці:**
 - NCTS і АЕО
 - цифрові продукти митниці
- **ОЦІНКА ПРИКОРДОННОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА СЕРВІСУ НА МИТНИЦІ**
- **вплив правоохоронних органів та корупція**
- **оцінка та очікування від реформ**
- **рекомендації**

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ: мета, співпраця, інструменти

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ: мета, виконавці, співпраця

Мета Громадського моніторингу – оцінка окремих аспектів роботи митниці та підготовка рекомендацій, спрямованих на поліпшення роботи митних органів

Він дозволяє отримати **зворотній зв'язок** від зацікавлених сторін щодо змін та реформ на митниці

Громадський моніторинг – результат співпраці **ІЕД** з чотирьома **організаціями**:

- Асоціація митних брокерів України (м. Київ)
- ГО «Агенція міжнародної співпраці» (м. Луцьк)
- ГО «Асоціація регіональних засобів масової інформації» (м. Чернігів)
- ГО «Сферо» (м. Вінниця)

Активна співпраця на кожному етапі проведення моніторингу **підвищила спроможність** організацій-партнерів готувати аналітичні продукти:

- ІЕД надав інструментарій дослідження – це забезпечило однаково високі стандарти для усіх організацій
- Експерти ІЕД консультували організації протягом проведення моніторингу – це дало можливість організаціям вчитися на практиці (learning by doing)
- Експерти ІЕД надали коментарі до аналітичних звітів організацій та залучили їх до написання загального звіту за результатами моніторингу – це покращило аналітичні навички організацій, зокрема в аналізі первинних та вторинних даних

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ: респонденти, інструменти, період проведення

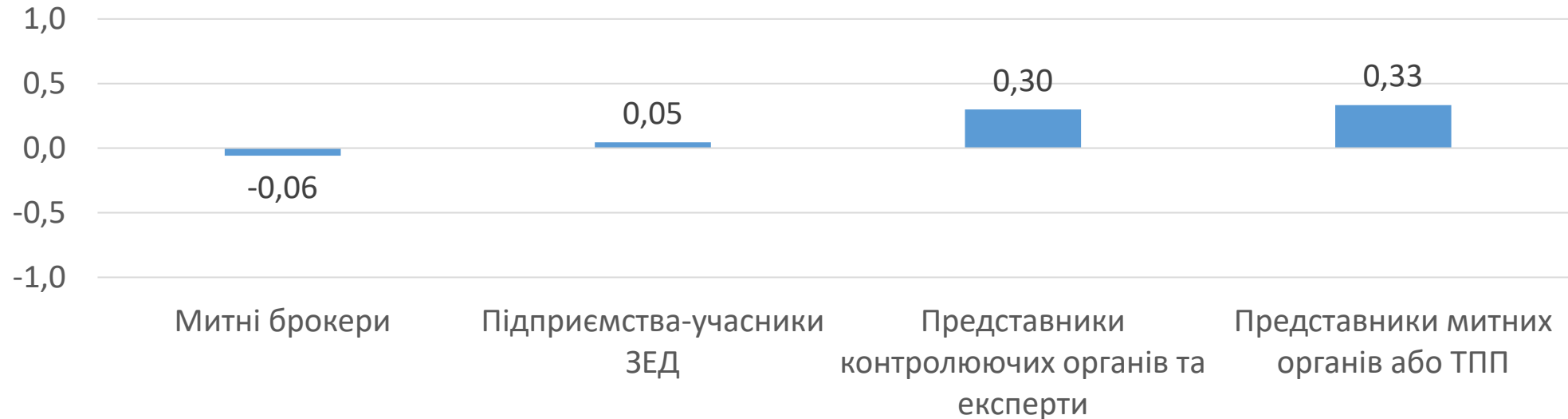
- **117 респондентів у 8 регіонах:** Вінницька, Волинська, Київська, Львівська, Одеська, Рівненська та Чернігівська області, м. Київ
- Інструментарій: **глибинні інтерв'ю (+анкети)** із зацікавленими сторонами:
 - Підприємства-учасники ЗЕД (62,4%)
 - Митні брокери (17,9%)
 - Представники контролюючих органів (11,1%)
 - Представники митних органів або ТПП (8,5%)
- 71,6% респондентів – **чоловіки**, 28,4% – **жінки**. Середній вік – **42 роки**.
- Дати проведення: **січень-квітень 2021 року**

ОЦІНКА ДІЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА МИТНИХ ПРОЦЕДУР

ОЦІНКА ЗМІН УМОВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

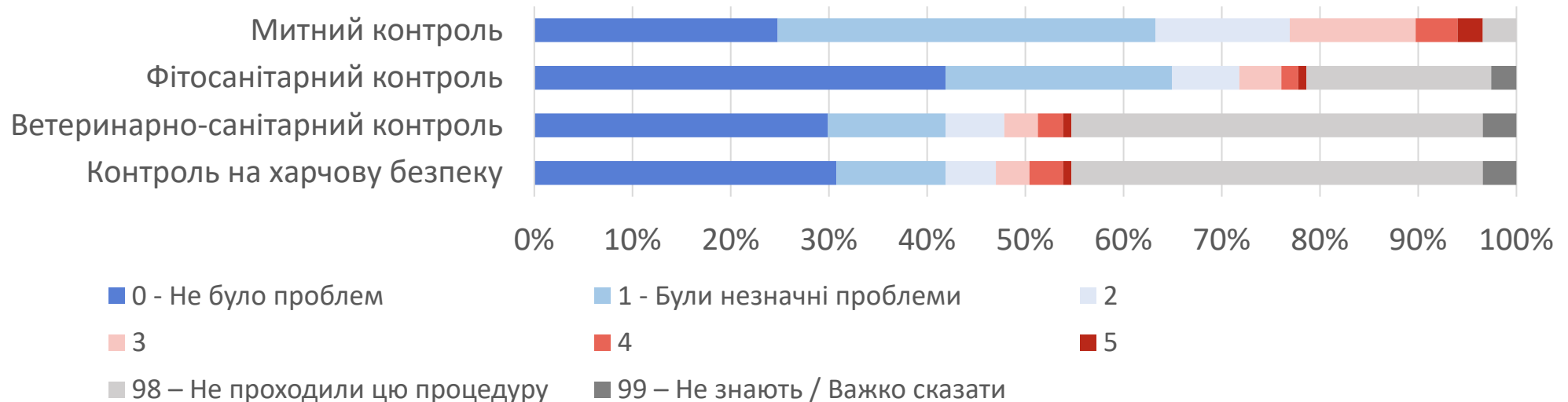
Оцінка змін ділового середовища, індекс (від -1 до +1)

- 41,4% респондентів вважають, що регуляторні умови для ведення бізнесу **покращилися** за останні 2 роки, тоді як 34,3% вважають, що ці умови **погіршилися**
- **Індекс оцінки змін ділового середовища** за оцінками усіх респондентів становить +0,07, зокрема за оцінками представників підприємств-учасників ЗЕД +0,05.
- **Найгірші** оцінки поставили митні брокери (-0,06), **найкращі** — представники митних органів та ТПП (+0,33).

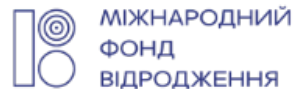
ОЦІНКА ПРОБЛЕМНОСТІ РІЗНИХ ВИДІВ КОНТРОЛЮ ВСІМА ЗАЦІКАВЛЕНИМИ СТОРОНАМИ

Оцінка проблемності різних видів контролю, %

- Митний контроль оцінили **більше респондентів**, ніж інші види контролю (фітосанітарний, ветеринарно-санітарний та контроль на харчову безпеку)
- Респонденти переважно оцінюють різні види контролю як такі, що **не викликають проблем** або викликають **незначні проблеми**
- Митний контроль вважають порівняно **більш проблемним**, але проблеми оцінено як переважно **незначні**

ОЦІНКА НОВОВВЕДЕНЬ НА МИТНИЦІ

NCTS або режим спільного транзиту

- NCTS – Нова комп'ютеризована система транзиту або режим спільного транзиту.
- Відповідно до Конвенції про процедуру спільного транзиту, NCTS є основою для переміщення товарів між 35 країнами (ЄС, ЄАВТ, Туреччиною, Північною Македонією та Сербією).
- NCTS це технологія – Нова комп'ютеризована система транзиту, яка доступна лише для членів Конвенції. Після приєднання до Конвенції, митниці ЄС і України матимуть в системі один транзитний документ, що дозволить митним органам контролювати товари на кожному етапі перевезення.
- Україна перебуває на стадії національного режиму застосування цієї технології, яка є необхідною передумовою повноцінного приєднання до неї.

NCTS або режим спільного транзиту: поінформованість, плани, переваги

- 59,8% усіх респондентів **знають** про NCTS
- Зокрема, 50,7% представників **підприємств-учасників ЗЕД** знають про NCTS
- 51,4% підприємств-учасників ЗЕД **планують користуватися** NCTS

Респонденти назвали такі **ключові переваги** NCTS:

- спрощений та прискорений перетин кордону, уникнення простоїв
- чітко визначені механізми, процедури, коло учасників
- зниження корупційних ризиків, зменшення ролі митників у прийнятті рішень
- більший контроль товарних партій, прозорість транзиту
- гарантування усіх вантажів, які будуть переміщуватися через митний кордон
- зниження вартості митних процедур

NCTS або режим спільного транзиту: труднощі

Респонденти назвали такі ймовірні **труднощі** з переходом на NCTS :

- побоювання щодо необхідності здійснення подвійної роботи, зокрема одночасного оформлення в старій та новій системах.
- додаткові витрати часу на навчання з боку митників та бізнесу
- опір змінам з боку митників
- помилки у роботі технології

NCTS або режим спільного транзиту: якої інформації бракує

Респондентам **бракує інформації:**

- про переваги та можливості NCTS
- про порядок роботи суб'єктів ЗЕД і митних брокерів у NCTS
- про способи гарантування вантажів при застосуванні NCTS
- про вантажі, які підпадатимуть під гарантію

АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР (АЕО)

- АЕО – це особливий статус, який засвідчує високий ступінь довіри митниці до суб'єкта господарювання та надає йому можливість користуватися перевагами та спеціальними спрощеннями при митному оформленні, як наприклад:
 - ✓ зниження рівня ризику щодо переміщуваних товарів
 - ✓ випуск товарів за місцезнаходженням підприємства
 - ✓ спрощеною процедурою декларування тощо
- Визнання статусу АЕО українських компаній митними органами інших країн, зокрема, ЄС (після взаємного визнання).
- З одного боку впровадження інституту АЕО дозволяє зменшити часові витрати та спростити митні процедури для суб'єктів, які отримали відповідний статус, а з іншого боку, його впровадження дозволить митним органам зосередити свою увагу на більш ризикованих торговельних операціях.
- Станом на 01.06.2021 року в Україні виданий один сертифікат АЕО.

АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР (АЕО)

- 64,7% усіх респондентів **знають** про АЕО
- Для третини опитаних (31,9%) з числа митних брокерів та представників підприємств **зрозуміла** процедура отримання статусу АЕО
- Для 45,7% опитаних – **не зрозуміла**
- 43,2% підприємств-учасників ЗЕД хотіли б **отримати** статус АЕО
- Ще 5,4% (або 2 підприємства) – **у процесі** отримання
- 13,5% підприємств-учасників ЗЕД хотіли б отримати цей статус, але **не відповідають вимогам**

АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР (АЕО): переваги, недоліки, брак інформації

Респонденти назвали такі основні **переваги** АЕО:

- економія часу
- спрощений огляд вантажів
- можливість самостійного здійснення окремих митних процедур
- зменшення витрат на послуги митниці

Респонденти назвали такі основні **недоліки**, пов'язані з отриманням статусу АЕО:

- високі вимоги, складна та довга процедура отримання статусу
- доступ контролюючих органів до фінансів підприємств, часті перевірки

Респондентам **бракує інформації** про:

- особливості АЕО для митних брокерів і перевізників
- спрощену процедуру декларування
- розмір грошової застави
- контроль діяльності АЕО
- визначення митної вартості для підприємств-АЕО

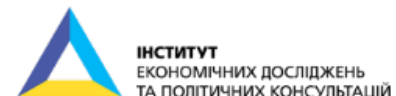
ЦИФРОВІ ПРОДУКТИ МИТНИЦІ: поінформованість, користування

- Про портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» знають більше 80% опитаних, про особистий кабінет на цьому порталі – менше 75%
- 52,9% митних брокерів та представників підприємств, що знають про особистий кабінет на порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», користуються ним
- Респонденти відзначають функціональність порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та особистого кабінету на цьому порталі, адаптованість до мобільних пристроїв
- Серед недоліків: «підвисання» сайту, проблеми з входом в особистий кабінет та відображення не всіх декларацій

ЦИФРОВІ ПРОДУКТИ МИТНИЦІ: поінформованість, користування

- Менше 38% знають про аналітичний модуль Business Intelligence і лише 23,8% з тих, хто знає, ним користуються. Частина респондентів задоволені його функціональністю, інші вказують на його складність і незрозумілість
- Більше 80% знають про програми QD Professional та/або MD Declaration
- Більше 66% – про онлайн-мапу інфраструктури об'єктів Держмитслужби

ОЦІНКА ПРИКОРДОННОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА СЕРВІСУ НА МИТНИЦІ

ІНФРАСТРУКТУРА ТА СЕРВІС НА МИТНИЦІ: МИТНІ ПОСТИ, ДОРОГИ, ТЕХНІЧНЕ ОСНАЩЕННЯ

У ході моніторингу було оцінено сервіси та інфраструктуру досліджуваних митниць, а саме: Волинської, Поліської, Одеської, Київської, Галицької, Подільської та Північної митниць Держмитслужби. Оцінка респондентами кожної із зазначених вище митниць здійснювалася за наступними критеріями:

- стан інфраструктури митних постів
- якість доріг, зручність під'їздів
- технічне оснащення митних постів
- наявність ТО, сканери, ваги
- робота платіжних терміналів
- санітарні умови на митних постах
- якість обслуговування на митних постах
- якість мобільного та інтернет зв'язку

ІНФРАСТРУКТУРА ТА СЕРВІС НА МИТНИЦІ: МИТНІ ПОСТИ, ДОРОГИ, ТЕХНІЧНЕ ОСНАЦЕННЯ

Інфраструктура митних постів:

- Респонденти відмічають **покращення** інфраструктури протягом останніх років, але вказують на наявні **недоліки**: черги, нестачу обладнання, відсутність сервісної інфраструктури для далекобійників, незадовільний загальний стан митних постів
- Регіонально дають **вищі оцінки** пунктам пропуску «Рава-Руська» та «Краковець», **нижчі** – МАПП «Ягодин» та пунктам в Одеській області

Якість доріг:

- Частина респондентів оцінює якість доріг **позитивно**, відзначають значний **ремонт** доріг, проведений у 2020 році. Інші надають **незадовільні** оцінки, наголошуючи на необхідності **оновлення** доріг, особливо під'їздів до пунктів пропуску.

Приклад: Існують значні відмінності у якості доріг в західному (європейському) та на інших напрямках: найкращі оцінки отримали МАПП «Рава-Руська» та «Краковець» Галицької митниці та МАПП «Ягодин» Волинської митниці. Набагато гірша ситуація із білоруським напрямком, як у Волинській (ПП «Доманово»), Рівненській, так і в Київській (ПП Вільча) та Чернігівській області («Сеньківка-Нові Юрковичі», «Гремяч-Погар», термінал в смт. Козелець - сфера діяльності Північної митниці). У Одеській митниці респонденти нарікають на якість під'їздів до МАПП «Старокозаче» та у порт Іллічівськ.

Технічне оснащення митних постів та пунктів пропуску:

- Респонденти вказують на **відсутність** деякого обладнання на окремих митних постах, а також говорять про **застарілість** та **несправність** обладнання, недостатнє забезпечення **витратними матеріалами**

ІНФРАСТРУКТУРА ТА СЕРВІС НА МИТНИЦІ: термінали, санітарні умови, обслуговування, зв'язок

Робота платіжних терміналів:

- Респонденти повідомляють про
- **обмежений доступ** до платіжних терміналів на багатьох МАПП,
- про **відсутність альтернативи** платіжним терміналам IBOX
- Про відсутність терміналів взагалі (на деяких пунктах пропуску у Вінницькій, Волинській та Одеській областях платіжних терміналів взагалі)

Санітарні умови на митних постах:

- Респонденти повідомляють про **незадовільні санітарні умови** та **відсутність туалетів** на деяких пунктах пропуску. Також говорять про відсутність **обладнаних місць очікування водіїв, місць відпочинку брокерів** та відповідних **санітарних зон**, а також про відсутність **гарячої води**

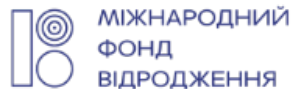
Якість обслуговування на митних постах:

- За свідченням респондентів, якість спілкування з митними інспекторами покращилася, але вони не завжди готові надати інформацію, відповісти на запитання. Також було заявлено про нестачу інспекторів на деяких МП.

Якість мобільного та інтернет-зв'язку:

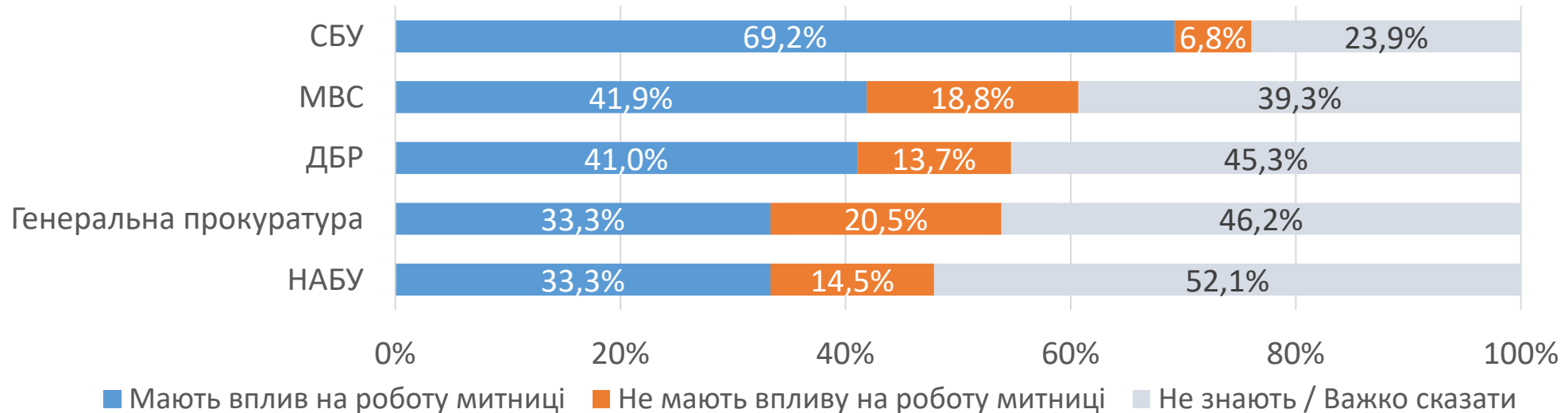
- На деяких постах – слабкий зв'язок та перемикання на закордонних операторів

ВПЛИВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА КОРУПЦІЯ

ВПЛИВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА РОБОТУ МИТНИЦІ

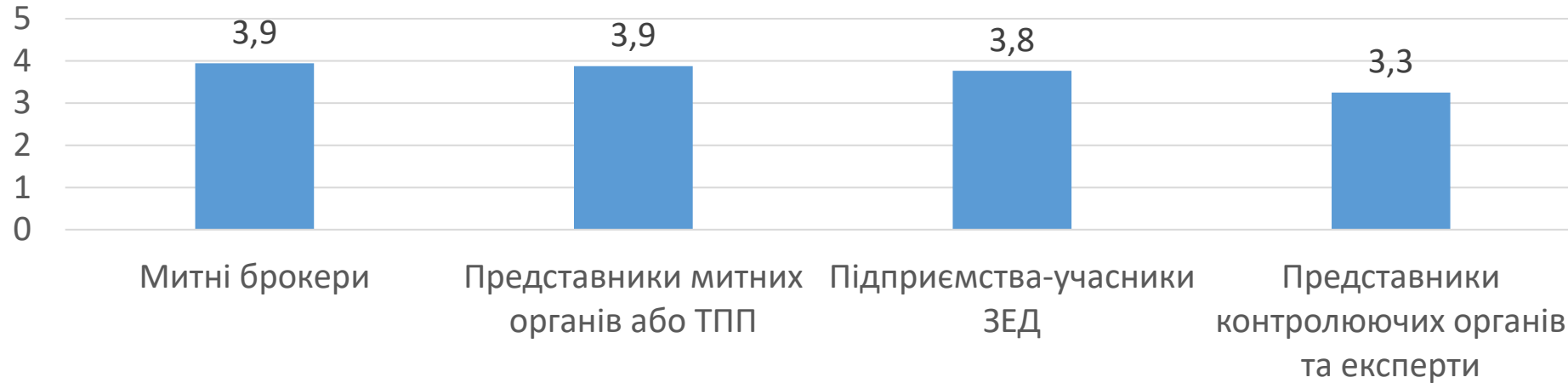
Оцінка впливу правоохоронних органів на роботу митниці, %

- Респонденти найчастіше назвали **СБУ** серед правоохоронних органів, які, на їхню думку, мають вплив на роботу митниці (69,2%)
- На думку опитаних, через залучення СБУ до митного контролю виникають **перепони для офіційного бізнесу**: збільшення часу проходження митних процедур, догляди вантажів та «ручний» контроль за перевезеннями

КОРУПЦІЯ НА МИТНИЦІ: рівень, прояви

Оцінка рівня корупції, балів

- За шкалою від 1 (висока корупція) до 5 (низька або немає корупції) респонденти оцінили корупцію на митниці з власного досвіду в середньому на **3,7 бала**
- Представники **контролюючих органів та експерти** оцінили ситуацію гірше: на 3,3 бала
- Серед **проявів корупції** на митниці респонденти називають хабарі за пришвидшення черги та митного оформлення, для уникнення штучних проблем та за посади.
- Дії, що **призводять до корупції**: необґрунтоване підвищення митної вартості товарів та необґрунтовані огляди товарів

КОРУПЦІЯ НА МИТНИЦІ: проблема чи рішення, неформальні зв'язки, тенденції

- Частина респондентів вважає корупцію виключно **проблемою** для бізнесу. Приклад – умисні затримки вантажів на митниці, що підштовхує підприємства до сплати хабарів за пришвидшення митного оформлення
- Корупція як спосіб **вирішення проблем**, на думку респондентів, стосується недобросовісного бізнесу. Приклад – сплата хабарів за ввезення неякісних та несертифікованих товарів або заниження вартості товарів
- Думки респондентів щодо того, чи **неформальні стосунки з владою** – це корупція, розходяться. Для одних це прояв корупції, який, втім, **полегшує** ведення бізнесу
- Для інших неформальні стосунки бізнесу з владою – це **традиція** або спосіб отримати **професійні послуги** на митниці від кваліфікованих фахівців
- Деякі респонденти помітили **зменшення** рівня корупції на митниці завдяки, на їхню думку, автоматизації, переходу на електронний документообіг та зменшенню ролі митників
- Інші респонденти вважають, що рівень корупції на митниці **не змінився**

РЕФОРМИ НА МИТНИЦІ

ЧИ У ПРАВИЛЬНОМУ НАПРЯМКУ РУХАЮТЬСЯ РЕФОРМИ НА МИТНИЦІ?

Оцінка напрямку реформи митниці, %

- Більше 43% респондентів вважають, що реформа митниці рухається у **правильному або у скоріше правильному напрямку**
- Майже 35% вважають напрямком реформ митниці **неправильним або швидше неправильним**

НАПРЯМОК РЕФОРМ НА МИТНИЦІ: оцінка зацікавленими сторонами

Оцінка напряму реформи митниці зацікавленими сторонами, % та баланс (в. п.)

- Представники митних органів та ТПП **найкраще** оцінюють напрямок реформ (балансовий показник: +50 в. п.), у той час як митні брокери – **найгірше** (-28,6 в. п.).

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІД РЕФОРМИ МИТНИЦІ

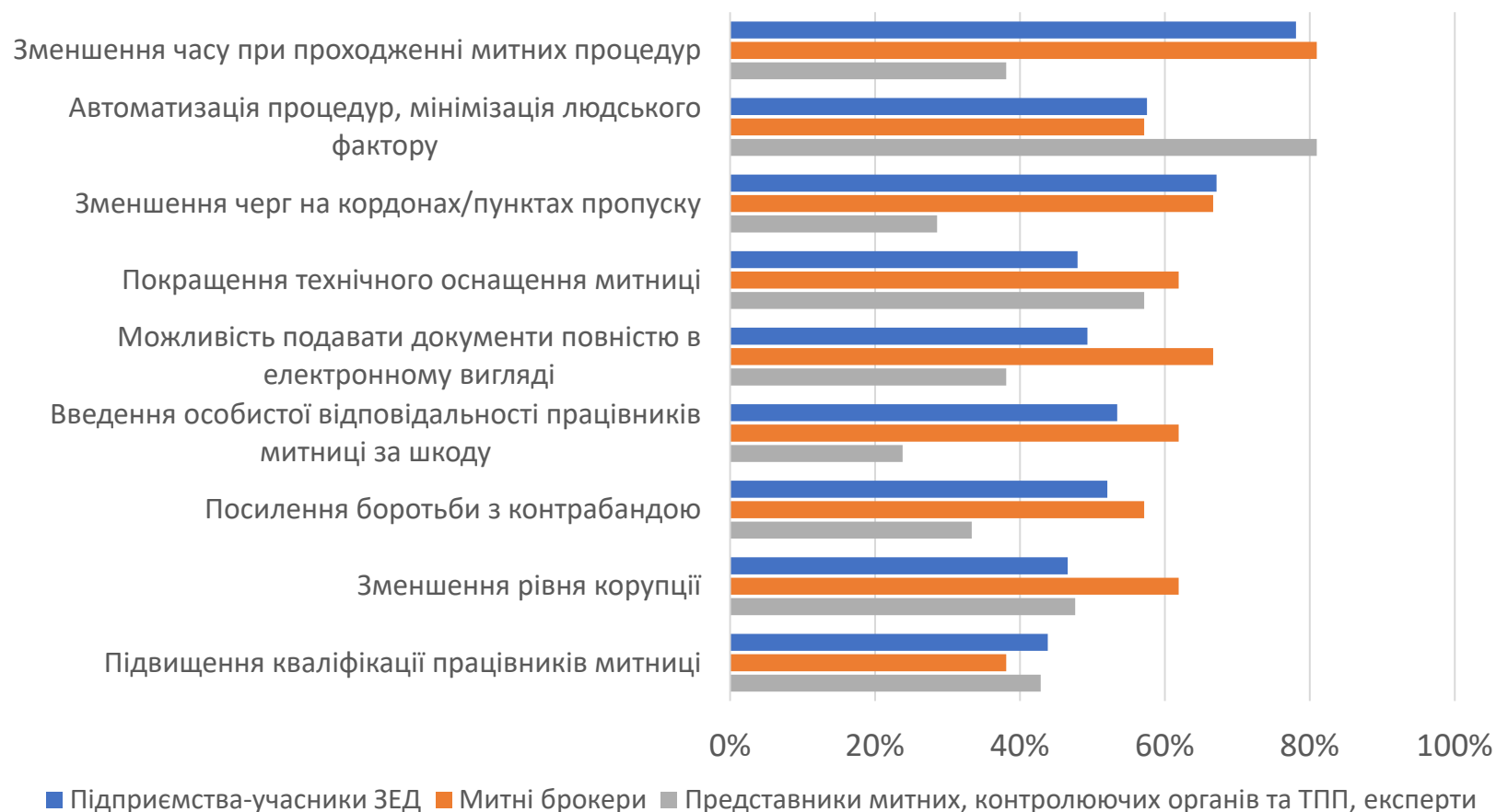
Очікувані результати від реформи митниці, %

- Основні очікувані результати від реформи митниці – **зменшення часу** при проходженні митних процедур, **автоматизація процедур** та **зменшення черг**
- Кожен десятий респондент (9,6%) **одночасно** очікує **зменшення фіскальної ролі митниці** та **збільшення митних надходжень до державного бюджету**. Це означає, що респонденти по-різному трактують, якою має бути «фіскальна роль митниці» та до яких результатів може призвести зміна цієї ролі.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІД РЕФОРМИ МИТНИЦІ: погляд різних зацікавлених сторін

Основні очікувані результати реформи митниці різними зацікавленими сторонами, %

- Представники митних, контролюючих органів, ТПП та експерти рідше порівняно з представниками бізнесу та митними брокерами очікують зменшення часу митних процедур та черг, а також введення особистої відповідальності працівників митниці і посилення боротьби з контрабандою
- Натомість вони частіше говорять про необхідність автоматизації процедур

РЕКОМЕНДАЦІЇ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО NCTS ТА АЕО

- ✓ активізувати роз'яснювальну роботу стосовно **переваг і можливостей** NCTS та АЕО, а також **практичних аспектів** їх застосування із акцентом на підприємців у регіонах;
- ✓ провести додаткову роз'яснювальну роботу щодо **критеріїв, вимог** та самої **процедури** отримання статусу АЕО для зацікавлених підприємств;
- ✓ опрацювати можливість **пом'якшення** окремих критеріїв для отримання статусу АЕО підприємствами;
- ✓ прискорити розробку та ухвалення **підзаконних нормативно-правових актів**, необхідних для повноцінної імплементації інституту АЕО та NCTS.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВЕБ-ПОРТАЛУ «ЄДИНЕ ВІКНО ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ»

- ✓ регулярно оновлювати **дані** та додати **статистику** за обсягами товарів та інформацію про **рішення** органів влади, що видають дозвільну документацію;
- ✓ розширити функціонал додавши можливості для **електронного документообігу** між підприємствами, брокерами, митними і контролюючими органами;
- ✓ надати можливість **запам'ятовування інформації користувача** для майбутнього введення у декларації, збільшивши кількість **форм для друку** та передбачивши **експорт витягу** у форматі MS Excel;
- ✓ доповнити **функціонал** відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 971 від 21 жовтня 2020 року;
- ✓ вирішити технічні проблеми пов'язані з використанням **електронних ключів** в особистому кабінеті та **перебоями** у роботі кабінету.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО АНАЛІТИЧНОГО МОДУЛЮ BUSINESS INTELLIGENCE

- ✓ покращити інтерфейс, зробивши його **легшим** та більш **дружнім для користувача**
- ✓ додати якомога детальнішу публічно доступну статистику щодо **митної вартості товарів** та **затримок товарів** на кордоні
- ✓ забезпечити **безперебійну роботу** Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби України

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ПУНКТІВ ПРОПУСКУ

- ✓ поступово перехід до **«розумних» пунктів пропуску**, з використанням цифрових технологій, які **мінімізують участь людей** у відповідних процедурах, у т. ч. запровадження електронного сервісу для **планування роботи пунктів пропуску** (наприклад, використання «електронної черги») тощо
- ✓ **інтегрувати** інформаційні системи митних органів з іншими інформаційними системами та/або реєстрами й впровадити **цифрову обробку** отриманої інформації
- ✓ збільшити використання **технічних систем митного контролю** (у першу чергу, вагових комплексів та скануючих систем для великовагового транспорту), інтегрованих до інформаційних систем митних органів
- ✓ впровадити у якості експерименту на МАПП Ягодин **«розумного пункту пропуску»**
- ✓ опрацювати доцільність перегляду діючої системи **фінансування** інфраструктури пунктів пропуску

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МІНІМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА РОБОТУ МИТНИЦІ

- ✓ розглянути можливість **заборони** втручання СБУ у діяльність митних органів та здійснення митних процедур
- ✓ розглянути можливість законодавчо **заборонити** присутність **інших правоохоронних органів** у зонах митного контролю
- ✓ розглянути можливість **заборонити** правоохоронним органам проводити будь-які **слідчі дії** у пунктах пропуску, крім випадків, коли вони стосуються перевезення зброї, наркотиків або інших небезпечних товарів

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ НА МИТНИЦІ

- ✓ **автоматизація** процесів на митниці та зменшення **людського фактору**;
- ✓ вжиття заходів з підвищення **престижності професії** митника, включно із грошовим забезпеченням, пенсією та соціальним пакетом;
- ✓ вжиття заходів **попередження**: постійна **ротація** працівників на різних митницях, оновлення **штату** митників, застосування моніторингу **способу життя**, застосування тестувань митників на **доброчесність**;
- ✓ забезпечення **невідворотності покарання** та виключення можливості бути **повторно призначеним** на посаду після здійснення корупційних діянь;
- ✓ усунення можливості **неоднозначного трактування** норм права митниками (уніфікація митних ставок, усунення неоднозначного трактування норм законодавства).

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

КОНТАКТИ

сайт: www.tfd.ier.com.ua

e-mail: customs@ier.kyiv.ua

Facebook: www.facebook.com/tfd.ier

Проект «Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю»
виконує Інститут економічних досліджень та політичних консультацій
за фінансової підтримки
Європейського Союзу, МФ «Відродження» та Atlas Network

